

Politolog, profesor Oskar Krejčí: TAK VZNIKLA VÁLKA NA UKRAJINĚ. UŽ DŘÍVE (Rozhovor)

- CZ24 News | 29. července 2022

UKRAJINA: „Velké válce se lze vyhnout jen tehdy, když odcházející hegemon pomůže nová pravidla utvářet.“ Politolog, profesor Oskar Krejčí analyzuje uplynulé měsíce ruské invaze na Ukrajině. „Ruská armáda spolu s povstalcí zatím pomalu, ale vytrvale postupuje, a tak Washington a jeho spojenci zvyšují sázku. Už teď je vklad do kyjevského režimu velice rizikovým pasivem,“ říká. Veřejnost v západních demokraciích je podle profesora Krejčího uzavřená „v informační svěrací kazajce ušité z ideologických předsudků a korektního jazyka.“

Tento rok dominuje v České republice jako zásadní téma politiky i médií válka na Ukrajině. Po půl roce, lze už zhodnotit, co jsou základní faktory vzniku této války? Kde leží její příčiny?

Jak už to bývá u významných historických událostí, příčin existuje více. Ta nejobecnější je, že Spojené státy se nechtějí vzdát pozice světového hegemonu, kterou získaly po vítězství nad Sovětským svazem ve studené válce. A s nimi celý takzvaný kolektivní Západ. Namlouvají si, že i dnes mohou řešit problémy stejným způsobem jako koncem devadesátých let, kdy bombardovaly Jugoslávii.

Avšak svět se změnil. Nikdo nemůže poroučet takovým mocnostem, jako je Čína, Indie nebo Rusko, navíc se v souvislosti s oslabováním hegemonu do velké politiky hlásí regionální mocnosti, jako jsou Turecko, Saúdská Arábie, Brazílie... Čerstvě přijatý Strategický koncept NATO přímo uvádí, že Čína se „snaží rozvrátit mezinárodní řád založený na pravidlech“.

Jenže pravidla roku 1999 bude nutné změnit. Velké válce se lze vyhnout jen tehdy, když odcházející hegemon pomůže nová pravidla utvářet. Pravidla, která nepovedou k vystřídání USA Čínou nebo Ruskem, ale která budou ctít oprávněné zájmy všech mocností. Tedy – žádná nová hegemonie, ale multipolární uspořádání světa, kde převládne kooperace.

Mám pocit, že jste uhnul z odpovědi na otázku...

Ne zcela, jen jsem otevřel cestu ke konkrétnější rovině příčin války na Ukrajině. Myslím, že nedokážu lépe popsat tuto úroveň, než to udělal papež František: poštekávání NATO u bran Ruska. Rozšiřování aliance na východ, a to včetně příslibu přijmout Ukrajinu, převrat v Kyjevě v roce 2014, neplnění minských dohod, které mohly být platformou řešení problému, Západem ignorované osmileté ostřelování povstaleckých území, tolerance ke koketování ukrajinského prezidenta s myšlenkou, že si jeho země pořídí jaderné zbraně... V téže době diplomacie na Západě zdegenerovala do podoby soutěže, kdo vyhostí víc ruských diplomatů a vymyslí si k tomu absurdnější důvod. Zdá se, že v Moskvě v únoru dospěli ke dvěma závěrům: Západ žádnou dohodu neplní a válka je dříve či později nevyhnutelná. A zahájili intervenci.

Dobře, ne pro každého bude váš výklad přijatelný. Každopádně se otvírá otázka, co je podle vás zdrojem těchto příčin, o kterých jste mluvil?

Tím se dostáváme k rozhodovacím procesům. Jako třetí příčinu války na Ukrajině vidím nekvalitní politické elity na Západě. Po skončení studené války byl Západ na pár let skutečným centrem dění, každý se chtěl těšit jeho přízni – včetně Moskvy. Západ tuto pozici promrhal, nevyužil historickou šanci. Místo dohod nastoupilo nadužívání vojenské síly. Diskontinuita v politice USA včetně vypovídání smluv o kontrole jaderného zbrojení je jedním ze zdrojů i projevů prohlubujícího se chaosu. Duchaprosté politické vedení Evropské unie, které na problémy reaguje se zpožděním a mnohdy se sebevražednými sklony, unijní byrokracie, která pečuje o své partikulární zájmy mimo jiné tím, že připravuje doporučení, která nesmějí vybočit ze zaběhnutých ideologických stereotypů...

Nechci Moskvu nikterak omlouvat, ale příležitost k přeměně Evropy ve světadíl míru promarnil především Západ.

Pane profesore, není váš výklad jednostranný a neúplný?

Moment, je tu ještě důležitá podmínka války na Ukrajině: Veřejnost v západních demokraciích je uzavřená v informační svěrací kazajce ušité z ideologických předsudků a z korektního jazyka. S tím jsou spojeny i množící se prvky cenzury a výhrůžky jinak myslícím. Veřejnost ztratila schopnost sebeobrany, o demokratické kontrole elit nemluvě. Velká část veřejnosti už dávno před 24. únorem podlehla rusofobii a dnes věří ve válečné vítězství Západu.

Zmiňoval jste i ve své nové analýze, že záchranou může být, když se dodavatelé zbraní ekonomicky vyčerpají, pak by mohly obě strany narazit na limit bojových aktivit. Teď je otázka, kde je limit? Kam až zajde Rusko, Spojené státy, Evropa?

V bojích na Ukrajině Západ ani Rusko zatím zdaleka nevyužily celý svůj arzenál, a to ani konvenční. Je možné, že nedostatek některých zbraní nahradí jinými. Ukrajina vlastní zdroje téměř ztratila, musí dovážet. Co dokáže Rusko vyrobit a dodat na frontu, třeba pokud jde o střely s plochou dráhou letu, to nedokážu odhadnout. Proslýchá se ale, že například drony bude dovážet z Íránu, tak jako Ukrajina z Turecka. Mnohé zbraně na frontách Ukrajiny prožívají svůj křest, což je mimořádně cenné i pro vojenskoprůmyslový komplex. A mnozí vojáci, výrobci zbraní a politici se snaží z bojů poučit, válka je pro ně školící pracoviště.

Válka „únavu“ nepřináší. To jsme se dočetli v informacích ČTK, když přinesla zprávu o čtvrtém setkání platformy na podporu Ukrajiny, která je známá jako rammsteinský formát. Vznikla díky Spojeným státům a sjednocuje 50 zemí ze všech kontinentů kromě Antarktidy, „Další balík pomoci od Spojených států bude mimo jiné zahrnovat čtyři raketové systémy M142 s vysokou mobilitou (High Mobility Artillery Rocket Systems, HIMARS),“ je v plánu. Váš komentář?

Ruská armáda spolu s povstalci zatím pomalu, ale vytrvale postupuje, a tak Washington a jeho spojenci zvyšují sázku. Nezdá se mi, že by dosavadní západní dodávky zbraní nějak zásadně ovlivnily průběh bojů. Ale mohu se mýlit. Hodně se mluví o přípravě ukrajinské ofenzivy na jihu směrem na Cherson, ale mluví se o ní příliš veřejně – ruský generální štáb se s největší pravděpodobností na tuto možnost připravuje. Také ale může jít o zastírací manévr, o snahu Kyjeva odtrhnout pozornost Moskvy od bojů na středním úseku fronty, na Donbasu. V příštích dvou měsících asi uvidíme, na čí stranu se bohé války postavili.

Když hovoříme o Rammstein-4, i tam deklarovaly státy pochopení, že v sázce není Ukrajina, ale bezpečnost celé Evropy. Účastníci schůzky vyjádřili připravenost podporovat Ukrajinu až do jejího vítězství. Jak si představit vítězství?

Variant se nabízí několik, nejčastěji je diskutována verze návratu na linii před 24. únorem, kdy ruská

intervence začala, a verze porážky povstaleckých oblastí a návratu Krymu. Neokonzervativci jistě sní o vítězství v podobě takové porážky Moskvy, která by vedla k rozpadu Ruska.

Ukrajina vyžaduje dodávky dalších a dalších zbraní. O reakcích západních států čteme v médiích každý den. Do jaké míry může mít Ukrajina strach, že Západ dodávky zbraní přeruší? I když je např. Německo trochu opatrnější, je vůbec představitelné, že by Západ vyzbrojování Ukrajiny přerušil?

Průběh války ukáže hranice možností Západu. I ekonomické hranice. Neúspěch ukrajinské protiofenzivy a případné neúnosné ekonomické náklady pomoci Ukrajině v zimě by mohly vést k přehodnocení postoje Západu. Už teď je vklad do kyjevského režimu velice rizikovým pasivem.

Evropa myslí i na vlastní obranu. Český kabinet zahájil vyjednávání s USA o pořízení nejmodernějších stíhaček páté generace F-35 a bojových vozidel pěchoty CV 90 ze Švédska. V kontextu mainstreamu se nabízí otázka, jestli bychom neměli stíhačky hned poslat Ukrajincům? Ministryně Černochová ujistila, že jde o naši připravenost a stíhačky F-35 „mohou obstát i na bojištích budoucnosti“. Co k tomu říci?

Chaos v politice velmocí se odráží v podobě chaosu v myslích politiků z malých států. Bitevníky F-35 jsou velmi dobré – a pořádně drahé! – stroje, které země jako Česko může využít jen v rámci velkých operací vedených USA. Jejich pořízení znamená plné podřízení letectva české armády Pentagonu.

Česko potřebuje k zajištění své bezpečnosti především umnou diplomacii, ovšem poslední tři ministři zahraničí jen manifestují hluboký úpadek významu Česka. Hlavně potřebujeme dobudovat integrovaný záchranný systém, který by obyvatele země ochránil před narůstajícími skutečnými hrozbami způsobenými klimatickými změnami, tedy od tornád po požáry, ale také před pandemiemi typu covid-19.

Pane profesore, jaká nepříjemná překvapení v oblasti bezpečnosti nám reálně hrozí? Ruský útok na Pobaltí? Čínský přepad Tchaj-wanu? Vzednutí vlny migrace v Africe? Něco jiného?

Klasik vojenského umění Carl von Clausewitz napsal, že války se odehrávají v mlze. Nikdo přesně nevíme, co se na bojišti děje, a už vůbec netušíme, jaké záměry mají mocnosti. Mohou mít různé alternativní plány, mohou jednat spontánně. Budou-li ale postupovat racionálně v prostředí možné eskalace, žádný ruský útok na Pobaltí nehrozí. Čínský přepad Tchaj-wanu? Proč? Když si Čína počká, tak při její ekonomické dynamice jí tato „vzbouřenecká provincie“ časem spadne sama do klína. A Peking umí čekat. Samozřejmě že se nedají vyloučit provokace třetí strany. Tím nemyslím náš Senát, ten se jenom zesměšňuje.

Chaos narůstá, a tím se komplikuje racionalita všech střednědobých prognóz. Obecně platí, že žádný globální problém se zatím lidstvu nepodařilo vyřešit. A přidělává si další.

Od začátku války EU deklaruje jasnou nutnost co nejrychleji se odtrhnout od dodávek ruského plynu. Všichni začínají maximálně šetřit, Německo zhasíná, kde může. Ministr Síkela oznámil, že došlo ke zprovoznění terminálu na zkapalněný plyn v Holandsku. K jakým geopolitickým změnám dojde, až budeme naprosto nezávislí na ruských energiích?

Předně, ještě netušíme, odkud budeme mít plyn, když ne z Ruska. Jenom jako symbol: Americká vláda může plyn slíbit, ale obchodují s ním soukromé firmy. Ty plyn dodají, když pro ně cena v Evropě bude výhodnější než cena v Latinské Americe nebo v Asii. Zdá se, že dílčí geopolitickou změnou bude úpadek Evropy.

Hlavní geopolitickou změnou, ke které svět zámířil, je rozštěpení globalizace na paralelní světy, dva

nebo tři. Tak trochu kasárenský Západ se svými spojenci, nějaké NATO+. Pak tu bude Čína se svými volněji napojenými partnery ve formátech, jako je například BRICS nebo Šanghajska organizace spolupráce. Ostatní se budou přidávat podle aktuálních konkrétních výhod, přičemž to nebude Západ, kdo bude ekonomicky nejatraktivnější.

Jak si vysvětlit, že sankce uvalují na Rusko převážně země Západu, zatímco Čína, Indie a jiné země BRICS, stejně jako např. africké či arabské země, s Ruskem dále nerušeně udržují styky. Proč Západ ztratil schopnost izolovat svého nyní největšího soupeře?

Důvody jsou dva. Především, pouze země spoutané v západním informačním prostoru vnímají Rusko jako jediného viníka krize na Ukrajině. A za druhé, všichni „neposlušní“ vidí kontrast mezi zájmem Západu o válku na Ukrajině a nezájmem o statisíce mrtvých v drogové válce v Mexiku či o zabíjení dětí v Jemenu.

EU už má plán na obnovu Ukrajiny, kam hodlá poslat půl bilionu eur. Do jaké míry lze srovnávat s Marshallovým plánem?

Je to propagandistický nesmysl. Kdo dnes ví, v jaké podobě vyjde z války Ukrajina, a kdy? A bude vůbec Ukrajina existovat? Kde po válce vezme Evropská unie peníze? Potřebujeme, aby Brusel pomáhal hledat cesty k míru, ne aby kalil vodu. Řekněte mi, co reálného Evropská unie udělala pro ukončení současné válečné tragédie na Ukrajině?

Zdroj: Parlamentní listy